

ПРАВО

УДК 340.12:396.1:342.78

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2021.46.58-61>

Ю. Боброва, д-р юрид. наук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

juliatsymbal@ukr.net

ORCID ID 0000-0001-7511-3171,

Ю. Бобров, канд. юрид. наук

Управління правового забезпечення Генерального штабу ЗСУ, Київ, Україна

ORCID ID 0000-0001-6164-4279

СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА АРМІЯ КРИЗЬ ГЕНДЕРНУ ПРИЗМУ

Аналіз численних наукових публікацій свідчить про неабияку актуальність гендерних досліджень на сучасному етапі українського суспільного розвитку майже в усіх сферах соціальних відносин. В Україні вирішення гендерного питання у сфері безпеки та оборони держави тривалий час залишалося на консервативному рівні. Значним поштовхом у цій сфері стали події на Сході країни, які привели до гендерного прориву. Що стосується забезпечення паритетної участі чоловіків і жінок у функціонуванні української армії, то реалізація такого гендерного балансу може перетворити образ збройних сил з інституту, пов'язаного головним чином з насильством і веденням бойових дій, на інститут, що більше поєднується зі зміцненням обороноздатності держави та демократизацією. Проаналізовано запровадження гендерної перспективи в Україні в досліджуваній проблематиці та динаміку встановлення гендерного балансу у військовій організації держави; вплив на наявні тенденції законодавчих ініціатив. Констатовано, що сучасна українська армія більшою мірою "чоловіча", жінки хоча і допускаються до військової служби, однак участі у прийнятті суспільно важливих рішень не беруть, високих військових посад не займають, кар'єрне зростання для них утруднене. Наголошено на досі існуючому стереотипному сприйнятті військовослужбовця як чоловіка, для зміни якого необхідні соціальні трансформації, зміни у свідомості людей і, відповідно, об'єктивний погляд на проблему. Зауважено, що задекларований державою комплекс заходів щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків є теоретичним механізмом реалізації принципу гендерної рівності, у тому числі, і в ЗСУ. Однак на практиці, на наш погляд, він майже недієвий. Зазначено, що надання однакових можливостей чоловікам і жінкам у доступі до військової служби, розбудові власної кар'єри, підвищенні свого професійного рівня має реалізовуватися через створення сприятливих умов для поєднання роботи та всіх інших сторін життя задля досягнення гендерної демократії. Зазначено основні проблеми реалізації гендерної рівності в ЗСУ, які більшою мірою ґрунтуються на суспільних стереотипах заздалегідь визначених ролей для чоловіків і жінок.

Ключові слова: армія, війна, гендер, чоловіки, жінки, рівність.

Постановка проблеми. Незважаючи на зростання уваги до військової організації держави, вжиття заходів щодо реформування ЗСУ після подій 2014 року, запровадження антитерористичної операції та операції Об'єднаних сил, у науковому середовищі майже не відбулося зростання кількості публікацій, присвячених гендерним аспектам у цій сфері. Навіть прийняття відповідних актів з гендерних питань, у тому числі, і у сфері забезпечення національної безпеки держави, також не призвело до збільшення наукового інтересу до цієї проблематики і, зокрема, у військовій організації держави. Слід зазначити, що Міністерство оборони України та Генеральний штаб ЗСУ можна вважати єдиними відомствами, які зайняли активну позицію в цьому питанні і почали виконувати основні цілі партнерства з НАТО в гендерних аспектах військової служби та положення резолюції Ради безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека". Окрім того, Україна є єдиною державою, яка в умовах війни ухвалила Резолюцію Ради безпеки ООН 1325. Таким чином, реалізація та забезпечення гендерного паритету потребує особливої уваги з боку науковців і військових практиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гендерну проблематику досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці-гендеристи: Дж. Анкер, С. Айвазова, Р. Айслер, Н. Аніщук, Т. Бек, Т. Бендас, Н. Болотіна, М. Буроменський, Т. Веблен, О. Вороніна, В. Глиняний, О. Дашковська, К. Делфі, Л. Завадська, Л. Кормич, О. Кулачек, Н. Лаврінченко, І. Лаврінчук, К. Левченко, Л. Леонтьєва, О. Матвієнко, Н. Оніщенко, Л. Петришина, Н. Пушкарьова, С. Полєніна, З. Ромовська, Л. Смоляр, О. Сулова, М. Томашевська, О. Уварова, Т. Фулей, Г. Христова та інші.

Метою статті є дослідження сучасної української армії з позиції дотримання гендерної рівності.

Виклад основного матеріалу. Протягом років становлення та розвитку ЗСУ, починаючи з 1991 р., кількість жінок в українському війську постійно зростала. Наприклад, у 2013 р. у ЗС України проходили військову службу та працювали на цивільних посадах 49 926 жінок; у 2014 р. – 41 112; у 2015 р. – 49 867; у 2016 р. – 52 425; у 2017 р. – 56 103; у 2018 р. – 55 805; у 2019 р. – 57 901; у 2020 р. – 56 726. У 2013 р. у ЗС України проходили військову службу 16 557 жінок, із них: 1 633 – на посадах офіцерського складу, 14 554 – рядового, сержантського і старшинського складу, 370 – курсантів; у 2014 р. – 14 319 жінок (1 582 – на посадах офіцерського складу, 12 388 – рядового, сержантського і старшинського складу, 349 – курсантів); у 2015 р. – 17 044 жінки (2 204 – на посадах офіцерського складу, 14 351 – рядового, сержантського і старшинського складу, 489 – курсантів); у 2016 р. – 20 123 жінки (2 553 – на посадах офіцерського складу, 17 033 – рядового, сержантського і старшинського складу, 537 – курсантів); у 2017 р. – 24 897 жінок (3 068 – на посадах офіцерського складу, 21 019 – рядового, сержантського і старшинського складу, 810 – курсантів); у 2018 р. – 26 617 жінок (3 574 – на посадах офіцерського складу, 22 129 – рядового, сержантського і старшинського складу, 914 – курсантів); у 2019 р. 28 683 жінки (4 024 – на посадах офіцерського складу, 23 608 – рядового, сержантського і старшинського складу, 1 051 – курсантів) та у 2020 р. – 31 757 жінок (4 810 – на посадах офіцерського складу, 25 785 – рядового, сержантського і старшинського складу, 1 162 – курсантів) [1].

За даними Головного управління персоналу (J1) Генерального штабу ЗСУ станом на 1 січня 2021 року у Міністерстві оборони України та ЗСУ у відпустці по догляду за дитиною перебувають 1 373 військовослужбовців, із них: 190 – офіцерів, 160 – сержантів, 354 – солдат, 669 – працівників [1].

У Сухопутних військах станом на 1 січня 2021 року перебувають у декретній відпустці 122 офіцери, 170 сержантів, 633 солдат та 455 працівників, а всього – 1 301 військовослужбовець. У Повітряних Силах 562 військовослужбовці перебувають у відпустці по догляду за дитиною, із них: 69 офіцерів, 52 сержантів, 369 солдат, 72 працівники. Аналогічно, у Військово-Морських Силах – 146 військовослужбовців, із них 15 офіцерів, 19 сержантів, 81 солдат та 31 працівник [1]. При цьому, посадові обов'язки військовослужбовців, які перебувають у відпустках по догляду за дитиною, виконують інші. Відповідно до Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" [2] та Положення про проходження громадянами України військової служби у ЗС України, яке затверджене Указом Президента України від 10 грудня 2008 року № 1153/2008 [3], таких військовослужбовців призначають на посади "поза штатом" військових частин. Разом з тим, вони входять до загальної чисельності ЗС України, установлені постановою Верховної Ради України від 5 березня 2015 року № 235-VIII. Такий стан речей негативно впливає на боездатність військових формувань за показником "укомплектованість персоналом" та дотримання гендерної рівності в армійських колективах. Оскільки, при цьому, саме поняття "гендер" спотворюється та зводиться до встановлення пільг для однієї статі за рахунок іншої.

Відповідно до вимог статті 176 Кодексу законів про працю України не допускається залучення до робіт у нічний час, надурочних робіт і робіт у вихідні дні та направлення у відрядження вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до трьох років. А жінки, що мають дітей віком від трьох до 14-ти років або дітей з інвалідністю відповідно до ст. 177 Кодексу та п. 145 Положення не можуть залучатись до надурочних робіт або направлятись у відрядження без їхньої згоди. Аналогічні норми містять названі законодавчі акти і стосовно залучення військовослужбовців-жінок до несення служби в добовому наряді та виконання обов'язків з бойового чергування. Згідно зі ст. 269 Статуту внутрішньої служби ЗС України військовослужбовці до складу добового наряду призначаються із додержанням законодавства з питань охорони материнства та дитинства. При цьому, законодавець не передбачив аналогічних пільг для військовослужбовців-чоловіків. Разом з тим, військовослужбовці-жінки активно роблять кар'єру в сучасному українському війську. Станом на 26 лютого 2021 року на командних посадах командира взводу перебувають 3 жінки у військовому званні майор, 2 капітани, 18 старших лейтенантів, 36 лейтенанти, 50 молодших лейтенантів, а всього 109 – військовослужбовців. Жінки обіймають посаду командира роти (батареї): 2 у званні майора, 6 старших лейтенантів, 4 лейтенанти, всього – 12 осіб. На посаді начальника відділення (групи, служби) жінки несуть службу у кількості: 24 полковники, 70 підполковники, 121 майор, 116 капітанів, 205 старших лейтенантів, 119 лейтенантів, 59 молодших лейтенантів, всього 714 військовослужбовців. Начальниками відділу є 20 полковників жінок, 27 підполковників жінок, 11 майорів жінок, 10 капітанів жінок, 5 старших лейтенантів жінок, 1 лейтенант жінка, 1 молодший лейтенант жінка, а всього – 75 осіб. На посаді заступника начальника управління перебуває 10 військовослужбовців-жінок, серед яких: 8 полковниць, 1 підполковниця, 1 старший лейтенант. Начальником управління є 5 жінок військовослужбовців: 2 полковниці, 1 підполковниця, 1 майор та 1 капітан [1]. У 2014 р. 101 жінці-військовослужбовцю надано статус учасника бойових дій, у

2015 р. – 1 669 жінкам, у 2016 р. – 2 650 жінкам, у 2017 р. – 2 483 жінкам, у 2018 р. – 2 701, у 2019 р. – 2 293 жінкам та у 2020 р. – 1 662 жінкам. Кількість жінок-військовослужбовців, які брали участь у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки в 2013–2020 роках становила у 2013 р. – 2, у 2014 р. – 1, у 2015 р. – 1, у 2016 р. – 1, у 2017 р. – 2, у 2018 р. – 2, у 2019 р. – 3, у 2020 р. – 6 [1].

Протягом останніх років істотно збільшилася кількість жінок-військовослужбовців, які отримали державні нагороди та відзнаки військового відомства. Зокрема, у 2014 р. 69 жінок-військовослужбовців отримали державні нагороди; відзнаки Міністерства оборони України – 6 осіб; почесні нагрудні знаки Головнокомандувача ЗС України – 61. У 2015 році кількість державних нагород для жінок-військовослужбовців зросла до 194; відзнаками Міністерства оборони України нагороджено 47 осіб; почесними нагрудними відзнаками Головнокомандувача ЗС України – 117. У 2016 р. 622 жінок-військовослужбовців удостоєні державних нагород; відзнак Міністерства оборони України – 75 осіб; почесних нагрудних знаків Головнокомандувача ЗС України – 519. У 2017 р. – 516 державних нагород; відзнак Міністерства оборони України – 364 осіб; почесних нагрудних знаків Головнокомандувача ЗС України – 113. У 2018 р. – 1 020 державних нагород; відзнак Міністерства оборони України – 458 осіб; почесних нагрудних знаків Головнокомандувача ЗС України – 513. Відповідно у 2019 р. 1 039 жінок-військовослужбовців отримали державні нагороди; відзнаки Міністерства оборони України – 448 осіб; почесних нагрудних знаків Головнокомандувача ЗС України – 545. У 2020 р. – 1 379 державних нагород; відзнак Міністерства оборони України – 589 осіб; почесних нагрудних знаків Головнокомандувача ЗС України – 760 осіб [1].

У розрізі видів ЗС України станом на 2020 рік у Сухопутних військах ЗС України проходили військову службу 20 553 жінки (1 451 офіцери, 2 929 сержанти, 8 728 солдати і 728 курсанти та 8 717 працівники), у тому числі, у Командуванні Сухопутних військ і частинах безпосереднього підпорядкування 5 456 жінок (524 офіцери, 700 сержанти, 1 697 солдати, 728 курсанти, 1 807 працівники); у Оперативному командуванні "Південь" 2 103 жінки військовослужбовці (65 офіцери, 331 сержанти, 801 солдати, 906 працівників); в Оперативному командуванні "Північ" – 4 406 жінок (328 офіцери, 678 сержанти, 1 964 солдати, 1 436 працівники); в Оперативному командуванні "Схід" – 4 264 військовослужбовці-жінки (230 офіцери, 576 сержанти, 2 140 солдати, 1 318 працівники); у Оперативному командуванні "Захід" – 4 324 жінки (304 офіцери, 644 сержанти, 2 126 солдати, 1 250 працівники). У Повітряних Силах несуть обов'язки військової служби 8 594 жінки (872 офіцери, 1 416 сержанти, 4 588 солдати, 250 курсанти, 1 468 працівники). У Військово-морських Силах України несуть військову службу 1 873 жінки (306 офіцери, 351 сержанти, 1 112 солдати, 104 працівники) [1].

Аналіз вищенаведених даних свідчить, що найбільше військовослужбовців-жінок проходить військову службу у Повітряних Силах ЗСУ. Це зумовлено специфікою посад і функціональних обов'язків, які вони виконують: планшети на пунктах бойового управління авіацією та системи протиповітряної оборони, офіцери зв'язу, оператори АСУ, медики тощо. Ця робота вимагає сумлінності, терпіння та високого інтелекту. При цьому виконання таких обов'язків має значне психологічне на-

вантаження. Наведене детермінує призначення на ці посади саме жінок, з урахуванням особливостей і специфіки їх психофізичного розвитку.

У 2019 р. на одному з навчальних центрів ЗС України був проведений експеримент щодо комплектування бойового розрахунку 120 мм міномета виключно військовослужбовцями-жінками. Із цією метою були підібрані військовослужбовці жіночої статі для комплектування розрахунку міномета. У ході проведених тренувань командування дійшло висновку про те, що ефективно використовувати військовослужбовців-жінок на усіх посадах розрахунку 120 мм міномета недоцільно. Наприклад, жінки добре виконують обов'язки командира міномета, навідника тощо. Разом з тим, проблемним було виконання обов'язків номера обслуги, який повинен встановлювати чи демонтувати та переносити опорну плиту, підносити міни тощо, тобто виконувати роботу, яка потребує значних фізичних зусиль. Тобто використовувати військовослужбовців-жінок на всіх без винятку посадах у сучасному війську недоцільно і нереально, оскільки є певні посади, призначати на які жінок не можна через їхні фізіологічні особливості.

Інтеграція гендерної рівності до сектора безпеки, оборони і воєнного захисту держави важлива для будь-якої країни із таких підстав:

- забезпечення дотримання універсальних принципів прав людини;
- підвищення ефективності управлінських рішень, прийнятих за участі чоловіків і жінок;
- використання гендерної рівності забезпечує дотримання балансу, як в управлінні на тактичному рівні, так і в перспективі на оперативному і стратегічному рівнях.

Початком реалізації гендерної перспективи в Україні став Закон України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків" та Указ Президента України "Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків". Разом з тим зі ст. 6 вищезазначеного закону випливає, що для чоловіків обов'язкова військова служба не може вважатися проявом дискримінації за ознакою статі, а законодавство дозволяло жінкам займати на військовій службі в основному "мирні посади". Запроваджені в 2016 р. зміни дозволили жінкам обіймати посади не тільки зв'язківців, бухгалтерів або кухарів, як це передбачалося чинним раніше порядком, а й гранатометників, снайперів та інші понад 100 бойових спеціальностей. Але призначенню має передувати відповідна підготовка в навчальних закладах ЗСУ з урахуванням рівня фізичної підготовки та здатності до морально-психологічного навантаження в бойових умовах. Із 2018 р. законодавчі зміни дозволили приймати жінок на службу за контрактом та до рядів ЗСУ, у яких майже урівняли права чоловіків і жінок, за винятком питань забезпечення охорони материнства і дитинства. То ж жінки на рівні з чоловіками отримали права перебувати на військовому обліку, призиватися на військову службу, найматися на службу в добровільному порядку (за контрактом), бути зарахованими до військового резерву, перебувати в запасі тощо.

Указаний нормативний акт також зняв раніше чинні обмеження віку служби для жінок з 18 до 40 років – як за призовом, так і за контрактом. Скасовано й обмеження можливості проходити військову службу за контрактом особам офіцерського складу. Раніше таке право жінки мали тільки до 40 років, зараз – до граничного віку перебування на військовій службі офіцерського складу, тобто

під час дії особливого періоду – до 60 років. Скасовані обмеження щодо служби жінок у військовому запасі та звільнено вагітних жінок від проходження зборів, а тих, що мають дітей до 14 років, – від несення нарядів без їхньої згоди. Безсумнівно, правовий статус військовослужбовців-жінок станом на сьогодні покращено, збільшилася їхня чисельність, у тому числі, і на вищих військових посадах. Законом закріплено принцип рівноправного проходження військової служби жінок і чоловіків, рівноправного доступу до посад і військових звань. Із метою забезпечення гендерної рівності жінки і чоловіки отримують і рівний обсяг відповідальності згідно з обов'язками військової служби. Указані законодавчі зміни позитивно вплинули на гендерну структуру сектора безпеки та оборони.

Якщо порівняти з чисельністю жінок в армії інших країн, то Україна значно відстає за цим показником. Наприклад, у збройних силах США проходять військову службу понад 200 тис. жінок. Порівняльний аналіз кар'єрного зростання жінок в американській армії також свідчить про значне відставання за цим показником в українському війську. Наприклад, в Україні жінки мають звання старших офіцерів в основному у військовій медицині, щодо генеральського звання, то воно не присвоєне жодній жінці-військовослужбовцю в ЗС України. У той час як в арміях Великобританії, США, Італії та Франції є чимало генералів серед жінок. Наприклад, генерал Д. Холланд очолює військову академію Вест-Пойнт, право на навчання у якій жінки отримали ще 50 років тому. У таких країнах, як Німеччина, Іспанія, Норвегія жінки навіть обіймають посади Міністра оборони. Позитивними моментами є також введення з вересня 2018 року в ЗСУ 19 посад гендерних радників. На перспективу планується запровадження таких радників в усіх органах військового управління, військових частинах і структурних підрозділах оборонного відомства.

Основними проблемами реалізації гендерної рівності в ЗСУ вважаємо такі:

- недостатня кількість жінок-військовослужбовців у публічному суспільному дискурсі;
- недостатня урегульованість адміністративно-побутових умов проходження служби;
- гендерний нігілізм керівництва щодо просування жінок по службі, підвищення їхнього професійного рівня, освіти, кар'єрних питань;
- обмеження соціальних прав жінок у частині дотримання чинного законодавства з питань материнства та дитинства;
- наявність гендерно-корпоративного стереотипу;
- низький престиж військовослужбовця-жінки у суспільстві.
- Цікавим в аспекті цього дослідження є результати опитування серед жінок військовослужбовців:
 - 37 % молодих жінок з досить високим рівнем освіти незадоволені малозмістовним характером військової служби, що не дає можливості особистісної самореалізації [4];
 - 33 % матерів-військовослужбовців вказали на труднощі, пов'язані з необхідністю догляду за дітьми, особливо дошкільного віку [5];
 - престижність військовослужбовця-жінки у суспільстві: близько 32 % військовослужбовців-жінок оцінюють на середньому рівні, 15 % – нижче середнього, близько 17 % – відсутня зовсім, 15 % – важко визначитися [5].

• ставлення військовослужбовців-жінок до власної військової кар'єри: 46 % – відсутні перспективи зробити військову кар'єру, 23 % – радше не мають перспективи, 12 % – радше мають, 8 % – таку перспективу мають [5].

Окрім того, на думку військовослужбовців-жінок, інфраструктура ЗСУ облаштована переважно під потреби чоловіків і виключає з армії жінок із їхніми специфічними потребами [6]. Незважаючи на те, що це опитування проводилися ще до впровадження законодавчих змін про підвищення гендерних перспектив та інтенсивного розвитку військової організації держави після подій на сході країни, ці питання залишаються невирішеними, і тому актуальні й на сьогодні.

Висновки. Таким чином, жінки відіграють значну роль у сучасному українському війську. Спостерігається стійка тенденція до істотного збільшення кількості жінок на командних та інженерних посадах, тих, які брали участь у бойових діях на сході України в АТО (операції Об'єднаних сил). Зростає кількість жінок, яким присвоєні військові звання старших офіцерів. При цьому, збільшуються не тільки кількісні показники присутності жінок у ЗСУ, а значно розширюється географія посад, які обіймають військовослужбовці-жінки, якісно змінюючи показники за показником "укomплектованість персоналом". Однак задля забезпечення та реалізації гендерної рівності у ЗСУ законодавець все ж повинен удосконалити механізм врахування особливостей соціальної статі під час проходження військової служби. Більше того, усталеним має стати розуміння гендерної рівності у війську – не як механічне ототожнення чоловіків та жінок, а як урахування специфіки можливостей тієї чи іншої соціальної статі ефективно виконувати свої

військові службові обов'язки на тих чи інших посадах з максимально позитивним результатом.

Список використаної літератури

1. Статистичні дані Головного управління персоналу (J1) Генерального штабу Збройних Сил України. URL: <https://www.mil.gov.ua/ministry/struktura-generalnogo-shtabu/golovne-upravlinnya-personalu.html>.
2. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 06.04.2021).
3. Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затверджене Указом Президента України від 10 грудня 2008 р. № 1153/2008. Дата оновлення: 05.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#Text> (дата звернення: 06.04.2021).
4. Monay S. Women in the Swiss army: A socialization to Male dominance // *Societes Contemporaines*, 2018. 112(4), P. 45–71.
5. Клименко Н. Г. Роль і місце жінки-військовослужбовця в Україні // *Економіка та держава*, 2014. № 5. С. 116–119.
6. Andresova K. 2019. Women and children in the military camps of the thirty years' war // *Historicka Demografie*, 43(1), P. 21–46.

References

1. Statistics of the Main Personnel Department (J1) of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine. Retrieved from <https://www.mil.gov.ua/ministry/struktura-generalnogo-shtabu/golovne-upravlinnya-personalu.html> [in Ukrainian].
2. Law of Ukraine on General Military Duty and Military Service from March 25, 1992. № 2232-XII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> [in Ukrainian].
3. Regulations on citizens of Ukraine serving in the Armed Forces of Ukraine: Decree of the President of Ukraine; Regulations, Typical Form, Sample on December 10, 2008 № 1153/2008. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#Text> [in Ukrainian].
4. Monay, S. (2018). Women in the Swiss army: A socialization to Male dominance. *Societes Contemporaines*, 112(4), 45–71.
5. Klymenko N.H. (2014). The role and place of women servicemen in Ukraine. *Ekonomika ta derzhava*, 5, 116–119 [in Ukrainian].
6. Andresova, K. (2019). Women and children in the military camps of the thirty years' war. *Historicka Demografie*, 43(1), 21–46.

Надійшла до редколегії 19.04.21

Yu. Bobrova, Dr of Juridical Sci.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-7511-3171,
Yu. Bobrov, PhD of Juridical Sci.
Department of Legal Support of General Staff of the Armed of Ukraine
ORCID ID 0000-0001-6164-4279

THE MODERN UKRAINIAN ARMY THROUGH A GENDER PRISM

The analysis of numerous scientific publications shows the great relevance of gender research at the present stage of Ukrainian social development, in almost all areas of social relations. In Ukraine, the solution of the gender issue in the spheres of security and defense of the state has long remained at a conservative level. The events in the east of the country, which led to a gender breakthrough, were a significant impetus in this area. As for ensuring equal participation of men and women in the functioning of the Ukrainian army, the implementation of such a gender balance can transform the image of the armed forces from an institution associated mainly with violence and hostilities, an institution more combined with peace and democratization. The article analyzes the introduction of a gender perspective in Ukraine in the studied issues and the dynamics of establishing a gender balance in the military organization of the state; impact on existing trends in legislative initiatives. It is stated that the modern Ukrainian army is more "male", although women are admitted to military service, they do not take part in making socially important decisions, do not hold high military positions, and career growth is difficult for them. Emphasis is placed on the still existing stereotypical perception of a serviceman as a man, to change which requires social transformations, changes in people's consciousness and, accordingly, an objective view of the problem. It also refers to the fact that the set of measures declared by the state to ensure equal rights and opportunities for women and men is a theoretical mechanism for implementing the principle of gender equality, including in the Armed Forces of Ukraine. However, in practice, in our opinion, it is almost ineffective. It is stated that providing equal opportunities for men and women in access to military service, building their own careers, improving their professional level should be realized through the creation of favorable conditions for combining work and all other aspects of life to achieve gender democracy. The main problems of gender equality in the Armed Forces of Ukraine are identified, which are largely based on social stereotypes of pre-defined roles for men and women.

Keywords: army, war, gender, men, women, equality.